EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2014 06 02
COM(2014) 415 final

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl 2014 m. Latvijos nacionalinės reformų programos

su Tarybos nuomone dėl 2014 m. Latvijos stabilumo programos

{SWD(2014) 415 final}

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl 2014 m. Latvijos nacionalinės reformų programos

su Tarybos nuomone dėl 2014 m. Latvijos stabilumo programos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo[1], ypač į jo 5 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją[2],

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas[3],

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

(1) 2010 m. kovo 26 d. Europos Vadovų Taryba pritarė Komisijos pasiūlymui įgyvendinti naują augimo ir darbo vietų kūrimo strategiją „Europa 2020“, grindžiamą geresniu ekonominės politikos koordinavimu, ir daugiausia dėmesio skirti toms svarbioms sritims, kuriose reikia imtis veiksmų, kad būtų stiprinamas Europos tvaraus augimo ir konkurencingumo potencialas;

(2) 2010 m. liepos 13 d. Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymais, priėmė rekomendaciją dėl valstybių narių ir Sąjungos bendrųjų ekonominės politikos gairių (2010–2014 m.), o 2010 m. spalio 21 d. – sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių, kurios kartu sudaro integruotas gaires. Į šias integruotas gaires valstybių narių paprašyta atsižvelgti formuojant nacionalinę ekonominę ir užimtumo politiką;

(3) 2012 m. birželio 29 d. valstybių ar vyriausybių vadovai nusprendė priimti Susitarimą dėl ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo, kuriuo nustatė nuoseklią nacionalinių, ES ir euro zonos veiksmų, naudojant visus galimus svertus, priemones ir politikos

[1] OL L 209, 1997 8 2, p. 1.
[2] COM(2014) 415 *final*.
[3] Dok. P7_TA(2014)0128 ir P7_TA(2014)0129.

strategijas, sistemą. Jie nutarė, kokių veiksmų reikėtų imtis valstybių narių lygmeniu, visų pirma išreikšdami tvirtą įsipareigojimą siekti strategijos „Europa 2020“ tikslų ir įgyvendinti konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas;

(4) 2013 m. liepos 9 d. Taryba priėmė rekomendaciją dėl 2013 m. Latvijos nacionalinės reformų programos ir nuomonę dėl atnaujintos 2012–2016 m. Latvijos konvergencijos programos;

(5) 2013 m. lapkričio 13 d. Komisija priėmė metinę augimo apžvalgą[4], kuria pradedamas 2014 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras. Tą pačią dieną Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 priėmė Įspėjimo mechanizmo ataskaitą[5], kurioje nenurodė, kad Latvija yra viena iš valstybių narių, dėl kurios reikės parengti nuodugnią apžvalgą;

(6) 2013 m. gruodžio 20 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino prioritetus, kuriais turi būti užtikrintas finansinis stabilumas, fiskalinis konsolidavimas ir ekonomikos augimo skatinimo veiksmai. Ji pabrėžė, kad reikia vykdyti diferencijuotą, ekonomikos augimui palankų fiskalinį konsolidavimą, atkurti įprastas skolinimo ekonomikai sąlygas, skatinti ekonomikos augimą ir konkurencingumą, mažinti nedarbą, šalinti socialinius krizės padarinius ir modernizuoti viešąjį administravimą;

(7) 2014 m. balandžio 29 d. Latvija pateikė 2014 m. nacionalinę reformų programą, o 2014 m. balandžio 30 d. – 2014 m. stabilumo programą. Siekiant atsižvelgti į abiejų programų sąsają, jos vertintos vienu metu;

(8) 2014 m. stabilumo programoje išdėstytos biudžeto strategijos tikslas – palaipsniui sumažinti nominalų deficitą ir išlaikyti struktūrinį balansą – atitinka vidutinio laikotarpio tikslą, jei atsižvelgiama į leistą laikiną nuokrypį nuo vidutinio laikotarpio tikslo dėl sisteminės pensijų reformos poveikio. Programoje vidutinio laikotarpio tikslas pakeistas iš -0,5 % į -1,0 %; naujasis vidutinio laikotarpio tikslas atitinka Stabilumo ir augimo pakto tikslus. Latvijos programoje numatyta nominalaus balanso raida rodo, kad (perskaičiuoto) struktūrinio balanso būklė pamažu blogės, tačiau neperžengs dėl pensijų reformos įgyvendinimo leisto nuokrypio. Atsižvelgiant į leistą nuokrypį nuo vidutinio laikotarpio tikslo, numatytas struktūrinis deficitas atitinka pakto reikalavimus iki 2016 m. Tačiau dėl planuojamo perskaičiuoto struktūrinio deficito padidėjimo 2017 m. bus nukrypta nuo reikalaujamo koregavimo plano siekiant vidutinio laikotarpio tikslo. Apskritai, programoje išdėstyta biudžeto strategija iš esmės atitinka Stabilumo ir augimo pakto reikalavimus. Numatoma, kad visu programos laikotarpiu valdžios sektoriaus skola išliks gerokai mažesnė nei 60 % BVP ir iki 2017 m. ji sumažės iki 31 % BVP. Makroekonominis scenarijus, kuriuo grindžiamos programoje pateiktos biudžeto projekcijos ir kurio oficialiai nepatvirtino nepriklausoma įstaiga, yra tikėtinas. Tikimasi, kad programos laikotarpiu ekonomikos augimas išliks maždaug 4 % per metus, o prognozuojamas kainų kilimas bus nežymus. Programoje pateiktame biudžeto scenarijuje numatyta, kad dėl keleto pajamas mažinančių priemonių dėl siekiamo išlaidų ribojimo, smarkiai sumažės valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų dalis BVP. Didėjantis išlaidų poreikis keliose politikos srityse rodo, kad kyla rizika programoje prognozuojamam išlaidų mažinimui. Pagal Komisijos 2014 m. pavasario prognozę, 2014 m. fiskalinė politika atitinka pakto reikalavimus, tačiau yra pavojus, kad 2015 m. nuo jų bus nukrypta. Remdamasi programos vertinimu ir Komisijos prognoze, pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 Taryba mano, kad 2014 m. struktūrinio deficito nuokrypis nuo

[4] COM(2013) 800 *final*.
[5] COM(2013) 790 *final*.

vidutinio laikotarpio tikslo rodo sisteminės pensijų reformos poveikį, o nuo 2015 m. kyla rizika, kad bus nukrypta nuo reikalaujamo koregavimo plano;

(9) Latvija ėmėsi veiksmų, kuriais siekiama sumažinti mokesčių naštą nedideles pajamas gaunantiems asmenims ir šeimoms, turinčioms išlaikytinių, ir padidinti turto ir aplinkosaugos mokesčius, tačiau šių mokesčių dydis ir modelis daro nepakankamą poveikį ekonominės veiklos vykdytojams, o kai kurios aplinkai kenksmingos subsidijos tebėra taikomos. Nors valdžios institucijos padarė tam tikrą pažangą gerindamos mokestinių prievolių vykdymo užtikrinimą ir mažindamos nedeklaruojamos ekonominės veiklos dalį, visų pirma gerindamos rizikos vertinimą ir griežtindamos sankcijas už nesąžiningą veiklą, išlieka problemų, susijusių su kova su mokestiniu sukčiavimu ir mokesčių slėpimu. Visų pirma, nepaisant to, kad pajamos iš vartojimo mokesčių sudaro reikšmingą visų pajamų iš mokesčių dalį, yra dar daug galimybių jas padidinti, jei bus pagerintas mokestinių prievolių vykdymas;

(10) nors pirminis planas reformuoti aukštojo mokslo sistemą buvo plataus užmojo, Latvija nepadarė pažangos kurdama tarptautiniu mastu patvirtintą akreditavimo sistemą, planai pristatyti naują finansavimo modelį neapibrėžti, aukštojo mokslo įstaigų konsolidavimas susilpnėjo, tebetaikomi užsienio kalbų naudojimo apribojimai. Taip yra nepaisant to, kad galima dar daug nuveikti reformuojant aukštojo mokslo sistemą, kuri, atsižvelgiant į mažėjantį gyventojų skaičių, yra per plati, siūlo per daug atskirų studijų programų ir nėra labai patraukli užsienio studentams ir dėstytojams. Remiantis pirmo nepriklausomo mokslinių tyrimų institucijų vertinimo rezultatais, vos 10 % iš vertintų institucijų gali būti laikomos aukšto lygio tarptautiniais mokslinių tyrimų centrais. Be to, 2012 m. Latvijos MTTP intensyvumas siekė tik 0,66 % BVP ir jai sunkiai sekasi siekti strategijoje „Europa 2020“ nustatyto tikslo MTTP skirti 1,5 % BVP;

(11) Latvija padarė pažangą spręsdama nedarbo problemą – nedarbo lygis gerokai sumažėjo. Tačiau jaunimo nedarbo lygis tebėra palyginti aukštas ir reikalingos informavimo priemonės, kurios būtų taikomos darbo biržoje neregistruotam ir neaktyviam jaunimui. Nors Latvija ėmėsi priemonių gebėjimų paklausos ir pasiūlos neatitikties ir profesinio mokymo kokybės problemoms spręsti, šios problemos vis dar reikalauja dėmesio, visų pirma reikia gerinti pameistrystės kokybę ir parengti visapusiškas profesinio orientavimo paslaugas. Aktyvi darbo rinkos politika vis dar per siaura ir pernelyg susieta su viešaisiais darbais;

(12) skurde gyvenančių darbingo amžiaus žmonių skaičius Latvijoje išlieka labai didelis. Latvija ėmėsi tam tikrų veiksmų socialinės paramos sistemai reformuoti ir užbaigė plataus masto socialinės apsaugos sistemos vertinimą, kuris sudaro patikimą pagrindą įrodymais pagrįstai reformai. Ji gerokai padidino įvairias su vaikais susijusias išmokas ir padidino su išlaikytiniais susietas neapmokestinamąsias gyventojų pajamų mokesčio ribines vertes. Tačiau socialinės apsaugos efektyvumas mažinant skurdą tebėra nedidelis ir išlieka uždavinys sukurti efektyvią minimalios socialinės apsaugos sistemą. Apskritai, didelė gyventojų dalis susiduria su skurdo ar socialinės atskirties rizika ir ši dalis dar didesnė, kai kalbama apie vaikus. Vaikus auginančioms šeimoms, bedarbiams, neįgaliesiems ir kaimo vietovėse gyvenantiems asmenims kyla itin didelė skurdo ir socialinės atskirties rizika. Latvijos išlaidos socialinei apsaugai, išreikštos kaip BVP procentinė dalis, yra mažiausios visoje ES. Galimybes gauti sveikatos priežiūros paslaugas riboja išlaidos – dažnai reikia mokėti iš savo kišenės ir paplitę neoficialūs mokėjimai, todėl didelės gyventojų dalies sveikatos priežiūros poreikiai lieka nepatenkinti. Galima dar daug nuveikti gerinant

sistemos efektyvumą, užtikrinant ekonomiškai veiksmingą finansavimą ir skatinant ligų prevencijos veiklą;

(13) Latvija padarė tam tikrą pažangą atverdama savo elektros energijos rinką konkurencijai ir nuo 2015 m. pradžios tai bus taikoma ir namų ūkių sektoriui. 2013 m. birželio mėn. Latvija prisijungė prie Skandinavijos ir Baltijos šalių regiono elektros energijos biržos *„Nord Pool Spot“*. Reikia toliau stiprinti jungtis su ES energijos rinka, nes dabar Latvija priklauso nuo importo, o tarpvalstybinė elektros energijos jungtis su Estija dažniausiai perpildyta. Todėl itin svarbu plėtoti infrastruktūrą;Latvija susiduria su rimtomis problemomis, stengdamasi sumažinti atotrūkį infrastruktūros srityje. Tam tikra pažanga padaryta ir gamtinių dujų sektoriuje – parlamentas patvirtino Energijos įstatymo pakeitimus, kuriais numatoma nuo 2014 m. balandžio mėn. palaipsniui atverti dujų rinką, tačiau visiškas rinkos atvėrimas buvo nukeltas iki 2017 m. Latvija pateikė subalansuotą politikos priemonių rinkinį, kurio tikslas – pagrindiniuose ekonomikos sektoriuose taupyti energiją, ir ateinančiais metais daugiau kaip 70 % energijos bus sutaupyta pastatų sektoriuje. Vis dėlto reikia toliau gerinti transporto, pastatų ir šildymo sistemų efektyvumą;

(14) Latvija ėmėsi svarbių veiksmų siekdama pagerinti teisminių institucijų pajėgumus sumažinti susikaupusių neišspręstų bylų skaičių ir sutrumpinti bylų nagrinėjimo trukmę. Tačiau didelis susikaupusių neišspręstų bylų skaičius vis dar kelia grėsmę verslui ir reikia užbaigti reformas, kad būtų pagerintas teisminių institucijų efektyvumas ir kokybė, įskaitant reformas, susijusias su nemokumo, arbitražo ir tarpininkavimo sistemomis. Latvija pateikė pasiūlymų dėl plataus užmojo viešojo administravimo reformų, tačiau jos įgyvendinamos lėtai ir netaikomos vietos valdžios institucijoms, o valstybės įmonių reforma smarkiai vėluoja. Reikia pakeisti Konkurencijos įstatymą, kad Konkurencijos taryba institucine ir finansine prasme būtų labiau nepriklausoma ir galėtų efektyviai įsikišti, kai viešosios ir privačios įstaigos imasi veiksmų, kuriais ribojama konkurencija;

(15) atsižvelgdama į Europos semestrą, Komisija atliko išsamią Latvijos ekonominės politikos analizę. Ji įvertino stabilumo programą ir nacionalinę reformų programą. Komisija įvertino ne tik jų svarbą tvariai fiskalinei ir socialinei bei ekonominei Latvijos politikai, bet ir tai, kaip laikomasi ES taisyklių ir gairių, nes ES priemonėmis prisidedant prie būsimų nacionalinių sprendimų būtina stiprinti bendrą Europos Sąjungos ekonomikos valdymą. Jos rekomendacijos atsižvelgiant į Europos semestrą pateiktos toliau išdėstytose 1–5 rekomendacijose;

(16) atsižvelgdama į šį vertinimą, Taryba išnagrinėjo Latvijos stabilumo programą ir savo nuomonę[6] visų pirma pateikė toliau išdėstytoje 1 rekomendacijoje;

(17) atsižvelgdama į Europos semestrą, Komisija taip pat atliko visos euro zonos ekonominės politikos analizę. remdamasi šia analize Taryba parengė konkrečias rekomendacijas valstybėms narėms, kurių valiuta yra euro. Latvija taip pat turėtų užtikrinti, kad šios rekomendacijos būtų įgyvendintos visiškai ir laiku,

REKOMENDUOJA Latvijai 2014–2015 m. imtis šių veiksmų:

1. 2014 m. išlaikyti patikimą fiskalinę būklę, o nuo 2015 m. – stiprinti biudžeto strategiją užtikrinant, kad nuokrypis nuo vidutinio laikotarpio tikslo ir toliau būtų tik dėl sisteminės pensijų reformos poveikio. Dėti pastangas toliau mažinti mokesčių naštą nedideles pajamas gaunantiems asmenims pereinant prie labiau ekonomikos

[6] Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnio 2 dalį.

augimui palankių turto ir aplinkosaugos mokesčių ir gerinant mokestinių prievolių vykdymo užtikrinimą ir mokesčių surinkimą.

2. Paspartinti aukštojo mokslo reformos įgyvendinimą, visų pirma įsteigiant nepriklausomą akreditavimo įstaigą ir parengiant finansavimo modelį, kuriuo būtų skatinama kokybė. Profesinio orientavimo paslaugas teikti visuose švietimo lygmenyse, pagerinti profesinio rengimo ir mokymo kokybę, taip pat stiprinti pameistrystę ir padaryti pažangos suteikiant daugiau galimybių jaunimui įsidarbinti, įskaitant informavimo priemonių taikymą jaunimui, kurie nėra registruoti darbo biržoje, nedirba ir nesimoko. Imtis priemonių sukurti labiau integruotą ir visapusišką mokslinių tyrimų sistemą, be kita ko, finansavimą skiriant tarptautiniu mastu konkurencingoms mokslinių tyrimų institucijoms.

3. Toliau reformuoti socialinės paramos sistemą ir jos finansavimą, kad būtų užtikrinta geresnė aprėptis, išmokų adekvatumas, stiprinamos aktyvumo skatinimo ir tikslinės socialinės paslaugos. Padidinti aktyvios darbo rinkos politikos aprėptį. Pagerinti sveikatos priežiūros sistemos išlaidų veiksmingumą, kokybę ir prieinamumą.

4. Paspartinti tarptautinių dujų ir elektros jungčių į kaimynines valstybes nares kūrimą siekiant įvairinti energijos tiekimo šaltinius ir skatinti konkurenciją pasinaudojant geresne Baltijos šalių energijos rinkų integracija. Dėti pastangas toliau didinti transporto, pastatų ir šildymo sistemų energijos vartojimo efektyvumą.

5. Užbaigti teismų reformas, įskaitant dar neįvykdytas reformas, susijusias su nemokumo, arbitražo ir tarpininkavimo sistemomis, siekiant užtikrinti teisinę aplinką, kuri būtų palankesnė verslui ir vartotojams. Paspartinti viešojo administravimo reformas, įskaitant valstybės įmonių valdymo reformos įgyvendinimą ir Konkurencijos tarybos institucinio ir finansinio nepriklausomumo didinimą.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas